

Riitta Grumann

HYVINVOINTITEKNOLOGISTEN RATKAISUJEN SAATAVUUS
JA MERKITYS KORKEAKOULUOPISKELUUN

Hyvinvointiteknologian koulutusohjelma
Ylempi AMK
2016

HYVINVOINTITEKNOLOGISTEN RATKAISUJEN SAATAVUUS JA MERKITYS KORKEAKOULUOPISKELUUN

Grumann, Riitta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hyvinvointiteknologian koulutusohjelma
Huhtikuu 2016
Ohjaaja: Sirkka, Andrew
Sivumäärä: 43
Liitteitä: 2

Asiasanat: opiskelija, esteettömyys, erityistarpeet, teknologiset ratkaisut, saatavuus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia hyvinvointiteknologisia ratkaisuja, niiden saatavuutta ja merkitystä korkeakouluopiskeluun. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteena oli opiskelun esteettömyyden toteutuminen, opiskelijan erityistarpeiden kartoittaminen ja teknologisten ratkaisujen merkitys opintojen edistymiseen. Tutkimusongelmina olivat : 1) Miten erityistarpeiden varhainen kartoittaminen tehdään? 2) Minkälainen merkitys teknologisilla ratkaisuilla on opintojen mahdollistamiseen ja keskeyttämiseen? 3) Miten teknologisten ratkaisujen saatavuutta voitaisiin kehittää?

Kohderyhminä tässä tutkimuksessa olivat Satakunnan ammattikorkeakoulun eri opetusalojen asiantuntijat ja Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikön asiantuntijat. Tutkimus tehtiin Satakunnan ammattikorkeakoulun kohdalla sähköisten teemahaastattelujen muodossa. Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikön teemahaastattelut suoritettiin paikan päällä Ateenassa. Aineisto purettiin osittain teema-alueittain litteroimalla ja merkintäkortteja apuna käyttäen. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällön analyysin keinoin.

Tulosten mukaan esteettömyys käsitteenä vaatii rakenteellisen esteettömyyden lisäksi myös muiden esteettömyyden osa-alueiden tunnistamisen ja niiden olemassa olon tiedostamisen. Samoin opiskelijan erityistarpeiden mahdollisimman varhaiseen kartoitukseen tulisi kehittää toimintamalli.

Teknologisten ratkaisujen saatavuuden kohdalla ero oli näiden kahden oppilaitoksen välillä suuri. Satakunnan ammattikorkeakouluun hakeutuu hyvin vähän jos laisinkaan erityistarpeita omaavia opiskelijoita, jonka vuoksi teknologisia ratkaisuja ei juuri ole tarjolla. Lisäksi ammattikorkeakoulun alat koetaan pääosin erityisryhmille epäsopiviksi opiskella mm. harjoittelupaikkojen ja niihin liittyvien tehtävien vuoksi. Suomen lainsäädäntö mahdollistaa myös sen, että ammattikorkeakoulu voi arvioida vaaditun lääkärintodistuksen perusteella hakijan hakukelpoisuuden. Kreikassa on joka korkeakoulun alalle asetettu kiintiöt, jolla varmistetaan erityistarpeita omaavien opiskelijoiden mahdollisuus päästä opiskelemaan.

Oppimista tukevan teknologian ja apuvälineteknologian tulisi olla helpommin saavutettavissa. Samoin opetushenkilökunnan opetusteknologian ohjausta ja apuvälinekoulutusta tulisi lisätä. Asennekasvatus puolestaan lisää opiskelun tasavertaisuutta.

THE AVAILABILITY OF WELFARE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND THEIR VALUE TO ACADEMIC STUDIES

Grumann, Riitta

Satakunta University of Applied Sciences

Master's Degree Programme on Welfare Technology

April 2016

Supervisor: Sirkka, Andrew

Number of pages: 43

Annexes: 2

Keywords: student, accessibility, special needs, technological solutions, availability

The purpose of this thesis was to examine assistive technological solutions in learning, their availability and importance for special needs students in performing academic studies in higher education. The subject of the study was to map the ways how accessibility principles are implemented in regard with student's special needs in target universities, to assess their importance in performing higher education studies. The research problems were: 1) How is the early definition of special needs made? 2) What kind of affects do the technological solutions have in enabling the studies? 3) How should the availability of technological solutions be developed in regard with students with special needs performing higher education?

The target group in this study was specialists in different fields of education at Satakunta University of Applied Sciences (Finland) and the Accessibility Unit of University of Athens (Greece). The data was gathered by email questionnaires and face-to-face interviews. After the data was decoded by means of transcribed subject areas and index cards, the data was analysed by a qualitative content analysis.

The results show that the term accessibility, in addition to structural accessibility, also requires awareness and identification of other sectors of accessibility. Moreover there is a need to develop a consistent strategy to assess the student's special needs regarding abilities to perform studies in as early stage as possible.

Availability of technological solutions varied significantly between these target universities. Very few special needs students apply to do studies at Satakunta University of Applied Sciences, which leads to less availability and knowledgeability about the assistive technological solutions available. Many a study field and subject area is seen not applicable for special need students due to practical placement and professional assignment requirements. Universities in Finland are allowed to ask student's health documentation to assess their eligibility to studies. In Greece, all study fields have a certain quota to secure for special needs students possibilities to do higher education studies.

In the future, assistive technology supporting learning should be easier available and the teaching personnel should be provided with the education and guidance of how assistive technology could be applicable in teaching. The accessibility in different fields of studies in higher education should be increased by means of awareness-raising in order to enable equal opportunities for all to perform studies.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	7
3	TUTKIMUSONGELMAT	9
4	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	10
4.1	Esteettömyys korkeakouluopinnoissa.....	10
4.1.1	Esteettömyys Satakunnan ammattikorkeakoulussa	16
4.1.2	Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikkö	18
4.2	Saavutettavuus	21
4.3	Opiskelun apuvälineet.....	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
5.1	Teemahaastattelu.....	27
5.2	Tutkimuksen kohderyhmän kuvaus ja aineiston keruu.....	29
5.3	Aineiston analyysimenetelmä	29
5.4	Reliabiliteetti ja validiteetti.....	30
5.5	Tutkimuksen eettisyys	32
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	33
6.1	Esteetön opiskelu	33
6.2	Eryitystarpeiden kartoittaminen.....	34
6.3	Oppimista tukeva teknologia ja apuvälineteknologia	35
6.4	Tulevaisuuden kehittämistarpeet ja haasteet.....	36
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	37
	LÄHTEET	40
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomalaisen koulutuspolitiikan päämääränä on pyrkimys tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen. Huolimatta lainsäädännöstä todellisuus on kuitenkin erilainen. Yhä edelleen henkilön terveydentilaan ja toimintakykyyn vaikuttavat tekijät mielletään useasti opiskelun esteeksi aiheuttaen jopa opiskelun keskeytymisen. Peruskoulutus toimii pääosin hyvin, mutta ongelmaksi näiden ihmisten kohdalla tulee jatkokoulutus. Useasti tavalla tai toisella rajoittuneen henkilön koulutus jää alimman koulutustason koulutukseksi, heidän työllistyminen on hankalaa ja näin ollen myöskin syrjäytyminen on helpompaa.

Pesolan (2009) mukaan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tarkoittavat ensi sijassa ihmisarvon kunnioittamista ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Yhdenvertaiset mahdollisuudet eivät tarkoita erojen kieltämistä, mutta erilaisten taustojen ei tulisi kuitenkaan vaikuttaa yksilön mahdollisuuksiin saada koulutusta ja kehittää näin itseään. Oppilaitokset ovat avainasemassa edistämässä oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoa yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään.

Tutkimuksen tavoitteena on teemahaastatteluin tutkia, mikä merkitys hyvinvointiteknologisilla ratkaisuilla on korkeakouluopintoihin. Lisäksi tarkoituksena on selvittää erityistarpeiden varhaisen kartoittamisen merkitystä opiskelujen sujumiseen. Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä ovat Satakunnan ammattikorkeakoulun eri koulutusalojen asiantuntijat ja Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikön asiantuntijat.

Junkkarin (2016) haastatteleman professori Risto Rinteen mielestä korkeakouluihin kohdistetut leikkaukset kertovat siitä, että koulutusta ei nähdä enää yhteiskunnan investointina tulevaisuuteen vaan koulutus nähdään kustannuksina. Tutkimukset osoittavat selkeästi myös vanhempien korkeakoulutuksen periytyvän lapsille. Tällä hetkellä ero korkeakoulutettujen perheiden lasten päätymiseen korkeakoulutukseen pelkästään peruskoulutuksen saaneiden perheiden lapsiin verrattuna on kahdeksankertainen. Professori Rinne näkee lukukausimaksujen käyttöönoton mahdollisena myös

suomalaisille opiskelijoille, josta seurauksena olisi koulutuksen lisääntynyt eriarvoistuminen. Suomalaisen koulutuspolitiikan ydinajatuksena on ollut jo vuosikymmeniä koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentäminen ja samalla sosiaalisen tasa-arvon lisääminen.

Kerkelä (2016) kirjoitti Helsingin Design Schoolissa esille tulleesta tapahtumasarjasta, joka johti koulun korvaamaan 8000 euroa opiskelijalle ja toimitusjohtajan käräjäoikeudessa saamaan syrjintätuomioon. Kyseessä oleva kuuro opiskelija ilmoitti koululle muutamia päiviä ennen opiskelun alkamista tuovansa luokkaopetukseen mukaan tarvitsemansa viittomakielen tulkin. Tämän jälkeen kuuron opiskelijan opiskelupaikka evättiin. Rehtorin mukaan kyseiseen kouluun ei sovelleta yhdenvertaisuuslakia ja näin ollen syrjintää ei tapahtunut. Lisäksi rehtorin mukaan koululuokassa ei ollut paikkaa viittomakielen tulkille eikä myöskään tilaa voitu näin lyhyellä varoitusaajalla järjestää. Käräjäoikeus perusti tuomionsa siihen että koulun hakulomakkeessa ei ollut kohtaa, jossa vammasta tai erityistuen tarpeesta olisi pitänyt ilmoittaa. Lisäksi oppilaitoksen olisi pitänyt tehdä selvitys erityistuen tarpeesta ja miten se olisi voitu käytännössä toteuttaa.

Nikka (2016) kertoo näkövammaisen opiskelijan yhdenvertaisuusvaltuutetulle tekemästä kantelusta, joka koski opaskoiran käyttöä Kankaanpään opiston tiloissa ja sen asuntolassa. Koulu kielsi näkövammaiselta opiskelijalta opaskoiran käytön perustuen eräiden opiskelijoiden ja henkilökunnan ilmoitukseen allergiasta. Lisäksi koulu koki koiran lisäävän työturvallisuusriskiä. Tilanne on johtanut nyt siihen, että näkövammaisen opiskelijan päivittäisissä toiminnoissa pärjääminen on hankaloitunut huomattavasti. Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja Kynnys ry:n lakimiehen kanta asiaan on, että koulu on toiminut syrjivästi kieltämällä opaskoiran käytön koulun tiloissa ja asuntolassa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toivoo että opiskelija vie asian eteenpäin.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Vuoden 2015 alusta voimaan tulleen Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on "edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palveluiden tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenmukaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla". (Yhdenvertaisuuslaki, 15 §.)

Suomen hallituksen suunnitelmissa on rajut kuntia ja niiden palveluita koskevat säästösuunnitelmat. Eniten säästöjä (90 miljoonaa euroa) on suunnitelmissa terveydenhuollon henkilöstön kelpoisuusehtoja ja henkilöstörakennetta koskevia velvoitteita vähentämällä. Tarkoituksena on säästää vuositasolla yhteensä 400- 500 miljoonaa euroa. Tästä summasta mm. vammaislainsäädännön kokonaisuudistuksella aiotaan säästää 61 miljoonaa euroa. Vammaisjärjestöt ovat reagoineet voimakkaasti esitettyihin leikkauksiin.

Junkkarin (2016) mukaan hallitus suunnittelee opiskelijoiden tukiin selkeitä muutoksia ja opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen(kok) on asettanut taloustieteen professori Roope Uusitalon miettimään korkeakouluopiskelijoiden opintotuen muutoksia. Opintotukea ollaan leikkaamassa 70 miljoonaa vuoteen 2019 mennessä ja pidemmän ajan leikkausten tulisi olla 150 miljoonaa.

Opintotuki (asumistuki, opintoraha ja opintolaina) on tällä hetkellä korkeimmillaan 938 euroa kuukaudessa. Opintotuen on tarkoitus nousta suunnitelman mukaan 1100 euroon. Uusitalon muutosehdotus tulee mitä ilmeisimmin sisältämään opintorahan tason ja sen keston leikkaamista. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä että opiskelijat joutuvat jatkossa maksamaan suurimman osan toimeentulostaan lainarahalla. Opintotukijärjestelmän muutoksen tarkoituksena on lyhentää opiskeluaikoja ja saada säästöjä. Tällä hetkellä moni opiskelija on opiskelun ohella työssä rahoittaen näin opinto-

jaan, mutta tulevaisuudessa jos opiskeluaikoja ja opintotuen ehtoja kiristetään, työnteke on vaikeaa opintojen ohessa. (Junkkari 2016.)

Tutkimuksen aiheen lähtökohdaksi tuli oma työni opiskeluterveydenhoitajana. Opiskeluterveydenhuollon tilanne on erittäin huolestuttava siihen myönnettyjen niukkojen resurssien puolesta mutta myöskin puuttuvien palveluiden osalta. Tästä esimerkkinä voidaan mainita ammattikorkeakoulujen terveydenhuollon tilanne ympäri Suomen. Ammattikorkeakouluissa ei ole paikan päällä opiskeluterveydenhuollon lääkäreitä, ei psykologeja tai kuraattorien palveluita. Lisäksi oppilaitoksissa toimivalla yksittäisellä terveydenhoitajalla voi olla jopa yli kaksi tuhatta opiskelijaa asiakkanaan. Ammattikorkeakoulujen oppilashuollon palveluiden puuttuessa valtakunnallinen suositus on lähimpänä 800 opiskelijaa / terveydenhoitaja.

Kansainvälisessä PISA (Programme for International Student Assessment) - tutkimuksessa Suomi on sijoittunut kärkimaiden joukkoon mitattaessa 15-vuotiaiden lukutaitoa sekä matemaattista ja luonnontieteellistä osaamista. Tutkimuksessa keskitytään päivittäisten taitojen käyttämiseen mahdollisimman todellisissa arkielämäntilanteissa ja siihen miten nämä taidot kehittyvät ajan mittaan (Jyväskylän yliopiston www-sivut 2016.)

PISA- tutkimuksen perusteella voisikin odottaa suomalaisten opiskelijoiden pärjäävän opinnoissaan erinomaisesti. Viimeisten viiden vuoden aikana on koulutusjärjestelmän kaikilla asteilla käynnistetty runsaasti kehittämishankkeita, joiden tarkoituksena on tukea opintojen loppuun suorittamista, ehkäistä turhaa keskeyttämistä, aktiivoida nuoria koulutukseen ja tällä tavoin ehkäistä nuorten syrjäytymistä.

Opintojen keskeyttämiseen vaikuttavat tekijät ovat opiskelijan omat voimavarat, kuten terveys, elintavat, itsetuntemus, sosiaaliset suhteet, epävarmuuden sietokyky, sekä opiskelijan opiskelutaidot, joihin kuuluvat tavoitteellisuus, motivaatio, hahmottaminen, ajankäyttö, ryhmätyöskentelytaidot ja työelämäkynnyksen hallinta. Opintoyhteisön tuki ilmenee ohjauksena, oppilaitoksen oppimisilmapiirinä ja miten opinnot on järjestetty ja mitoitettu. Yhteiskunnan tuki näkyy valintajärjestelmien, opintojen taloudellisena tuen (opintotuki) ja erilaisten opintososiaalisten palveluiden muodossa. (Jaako 2013,6.)

Korkeakouluopintojen pitkittyminen ja opintojen keskeyttäminen, merkitsevät yksittäiselle opiskelijalle henkilökohtaisesti vastoinkäymisiä, työelämään pääsyn pitkittymistä ja samalla useasti lisäävät terveydenhuollon kustannuksia. Tämän vuoksi opinnäytetyö liittyy kiinteästi hyvinvointiteknologian koulutukseen ja samalla opiskeluterveydenhuoltoon.

3 TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen tavoitteena on verrata kahden Euroopan Unioniin kuuluvan maan ja kahden eri palvelujärjestelmään kuuluvan korkeakoulun, Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Ateenan yliopiston, hyvinvointiteknologisia ratkaisuja ja niiden saatavuutta.

Tutkimuksen tavoitetta lähestytään seuraavilla teemoilla:

1. Erityistarpeiden varhainen kartoittaminen
2. Teknologisten ratkaisujen merkitys opintojen mahdollistamiseen ja keskeyttämiseen
3. Teknologisten ratkaisujen saatavuuden kehittämistarpeet

4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

4.1 Esteettömyys korkeakouluopinnoissa

Esteettömyyden tarkoituksena on Pesolan (2009) mukaan edesauttaa ihmisoikeuksien toteutumista, yhdenvertaistaa ihmisten mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa samalla vähentäen syrjintää ja syrjimistä. Esteettömyyden tarkoituksena on myös se, että niin rakennettu ympäristö kuin siihen liittyvät palvelut, viestintä ja liikenne ovat kaikkien saavutettavissa ja käytettävissä huolimatta henkilön toimintakyvystä. Esteetön ympäristö ei kuitenkaan kykene poistamaan vammaa tai sairautta, mutta se helpottaa omatoimista suoriutumista apuvälineillä tai ilman.

Esteettömyyden ajatellaan olevan pääosin fyysiseen ympäristöön liittyvää, mutta se on laajakokonaisuus joka sisältää kaikkien ihmisten mahdollisuuden osallistua työntekoon, erilaisiin harrastuksiin, opiskeluun ja kulttuuriin. Esteettömyys merkitsee palveluiden ja välineiden saatavuutta, samoin kuin mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksen tekoon. (Pesola 2009, 1-2.)

Esteettömyydessä on kyse ihmisoikeuksista, itsemääräämisoikeudesta ja omatoimisuuden mahdollistamisesta. Rakennetun ympäristön laadun, turvallisuuden ja palveluiden tuottamisen parantamisen on kuuluvat esteettömyyteen. Esteettömyydessä on kyse uudesta ajattelutavasta, yleisestä asenteesta ja toisen ihmisen huomioimisesta. Esteettömän ympäristön tulee siis palvella kaikkia käyttäjiä samalla tavalla. (Pesola 2009, 1-2.)

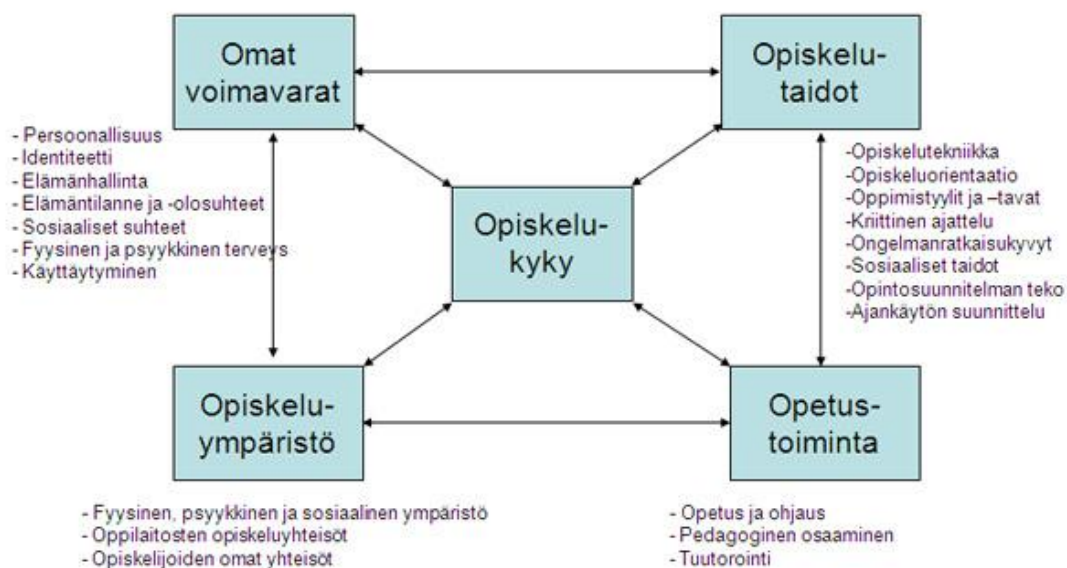
Puutteellisia opiskelutaitoja voidaan parantaa löytämällä opiskelijalle sopivia työtapoja ja työvälineitä. Opiskelukyvyn parantaminen ei kuulu ainoastaan opiskeluterveydenhuollolle vaan myös oppilaitoksen organisaatiolle ja opiskelijajärjestöille. Korkeakoulujen opiskeluterveydenhuolto vaihtelee, samoin kuin siihen osoitetut valtion ja kuntien taloudelliset resurssit. Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen kuuluu yksiselitteisesti kunnalle. Oppilaitosten velvollisuutena on opiskelijan terveyden-

huollon järjestäminen, johon kuuluvat muun muassa oppimisvaikeuksissa ohjaaminen ja vammaisten opiskelijoiden erityisjärjestelyt. (Kunttu 2009, 21-24.)

Työelämässä käytetyn työkykymallin mukaisesti on kehitetty opiskeluterveydenhuoltoon opiskelijan opiskelukykymalli, joka sisältää opiskelijan terveyteen ja hyvinvointiin kuuluvat oleelliset seikat. Yhteiskunnassa vallitsevat asenteet, arvot ja erilaiset opiskeluun kohdistuvat poliittiset päätöksenteot vähentävät tai lisäävät opiskelijan opiskelukykyä. Kaikki opiskelukyvyn osa-alueet vaikuttavat toisiinsa, esimerkiksi motivaatio-ongelmissa voidaan auttaa opiskelun ja opiskeluyhteisön avulla. (Kunttu 2009, 21-24.)

Usein ajatellaan että korkeakouluopiskelijoilla ei enää ole erityisen tuen tarpeita, koska he ovat selviytyneet aikaisemmista opinnoista ja suorittavat korkeakouluopinnoita. Käytäntö kuitenkin osoittaa asian olevan toisin. Opinnot viivästyvät ja tuen tarpeet lisääntyvät myös korkea-asteella. Tätä käytännön havaintoa tukee Ylioppilaiden Terveystuon säätöön (YTHS) teettämä tutkimus (2012), jonka mukaan noin viidellä prosentilla korkeakouluopiskelijoista on jonkintasoinen psykologin, puheterapeutin tai erityisopettajan toteama oppimisvaikeus tai oppimiseen vaikuttava sairaus tai vamma. Verrattuna aikaisempiin vuosiin opintoihin saatava ohjaus oli parantunut. Opiskelijat tiedostivat varsin hyvin elämänsä ongelmakohdat ja niissä korostuivat varsinkin opiskelun ja henkisen hyvinvoinnin asiat kuten esimerkiksi tuen tarve opiskeluongelmiin ja taitoihin. (Kunttu & Pesonen 2013, 81-105.)

OPISKELUKYKYMALLI

Kuvio1. Opiskelukykymalli (Kunttu 2009)

Valmis työelämä työelämävaltina -projektin yhteydessä tehty tutkimus osoittaa korkeakouluopiskelijoiden opintojen viivästymisen keskeisimmiksi syiksi työssäkäynnin, opiskelumotivaation puutteen, henkisen hyvinvoinnin (mm. jaksaminen ja masennusoireet), henkilökohtaiseen elämään ja perheeseen liittyvät tekijät sekä yksinkertaisesti laiskuuden. Työssäkäynti vaikutti negatiivisesti opintojen edistymiseen yli puolella (55,5prosenttia) opiskelijoista ja heikko opiskelumotivaatio vaikutti samoin negatiivisesti noin 44 prosentille opiskelijoista. Opinnäytetyön viivästymisen hankaloitti valmistumista lähes kolmasosalla (30,3 prosentilla) vastaajista. Ohjauksen puutteen opintojen viivästymisen syyksi mainitsi 32 prosenttia opiskelijoista (Palonen 2013, 3).

Tutkintoon johtavissa tutkinnoissa keskeyttämisprosentti oli ammattikorkeakoulutuksessa 8,3 ja yliopistokoulutuksessa 6,7 prosenttia. Ammattikorkeakoulussa opintojen keskeyttäminen oli yleisempää miehillä kuin naisilla (10,2 / 6,7), yliopistokoulutuksessa oli sama suuntaus (7,5 / 6,0). Miehet keskeyttivät kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen naisia useammin kaikissa koulutussektoreissa. Samoin miehet keskeyttivät useammin ammattikorkeakoulukoulutuksen ja naiset ammatilliset opinnot.

Keskeyttäminen väheni edellisvuoteen verrattuna ammatillisessa - ja yliopistokoulutuksessa mutta pysyi ennallaan lukio- ja ammattikorkeakoulukoulutuksessa. (Tilastokeskus www-sivut 2016.)

Mattilan (2012) mukaan hyvän oppimisympäristön päämääränä on lisätä kiinnostusta ja motivaatiota opittavaa asiaa kohtaan. Oppimisympäristön tehtävänä on myös tarjota helppokäyttöinen ympäristö tiedon kanssa työskentelyyn ja näin tehostaa oppimista. Oppija on oppimisympäristössä keskellä ja muiden resurssien tulee tukea hänen tarpeitaan oppia. Tulevaisuuden oppimisympäristöistä pyritään saamaan luovuutta ja innovaatioita tukevia. Toiminta määrittää ehdot ja tilat antavat siihen mahdollisuuden. Tämä ei poissulje tilojen ja kalustuksen viihtyvyyttä ja sitä että teknologia tulee olemaan entistä tärkeämmässä roolissa. E-oppimisympäristöjen ja sähköisten oppimateriaalien käyttö opetuksessa lisääntyy tulevaisuudessa entisestään ja oppimisympäristössä tarkastellaan ilmiöitä ja tietoa käsitellään pelillisesti ajasta ja paikasta riippumatta.

Korkeakoulujen esteettömyys pyrkii siihen, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus yhdenvertaiseen opiskeluun. Opinnoissa on huomioitava opiskelijan henkilökohtaiset ominaisuudet, tarpeet ja erilaiset elämäntilanteet. Opintojen esteettömyys on saavutettavissa lisäämällä yhteisön kaikkien jäsenten tietämystä ja osaamista esteettömyydestä. Korkeakoulujen tulee huolehtia jäsentensä koulutuksesta esteettömyysasioissa ja näiden jo saavutettujen tietojen ajan tasalla pitämisestä. Esteettömyys tulee myös huomioida esimerkiksi tukipalveluissa ja opiskelijajärjestöissä. Lisäksi esteettömyyden tulee olla suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja sen tulee olla myös tavoitteellista yhteistyötä niin alueellisestikin kuin kansainvälisellä tasolla. (Heinonen & Kujala 2011, 44.)

Korkeakouluopintojen kohdalla tulee puhua inklusiosta, jolla tarkoitetaan "mukaan kuulumista", jolloin opiskelijat ovat yhdenvertaisia ja yhteisö toimii oikeudenmukaisesti. Yhteisön tehtävänä on yksilöstä huolehtiminen, hänen tarpeidensa huomioiminen, hänestä välittäminen ja yksilön ainutlaatuisuuden tukeminen huolimatta siitä, minkälaisia ongelmia yksilöllä on. Yliopistossa opintojen edistyminen on opiskelijan omalla vastuulla, mutta opetuksen tulee olla opiskelijakeskeistä. Näin ollen inklusio vaatii toteutuakseen opettajilta ja ohjaajilta pedagogisia valmiuksia. Samoin tarvitaan asenneilmapiiri, jossa erilaisuus hyväksytään. Inklusio on mahdollista toteuttaa mm.

erilaisten ohjaus- ja tukipalveluiden avulla, opetussuunnitelman avulla ja yhteisön toimintastrategiaa suunniteltaessa. Esteettömyys on myös inklusiota. (Pekonen 2010, 9-16)

Korkeakoulujen esteettömydessä on tapahtunut 2000-luvun alun jälkeen huomattavaa kehittymistä. ESOK (Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa) 2006–2011 hankkeen tavoitteena oli kehittää korkea-asteen opiskelun fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista esteettömyyttä niin, että jokainen voisi ominaisuuksistaan riippumatta opiskella yhdenvertaisesti muiden kanssa. Hankkeen tuloksena syntyi kansallisen korkeakoulujen esteettömyysverkosto (ESOK- verkosto), johon tällä hetkellä kuuluu 36 korkeakoulua ja yli 50 toimijaa. Verkoston tavoitteena on korkeakoulujen saavutettavuustyön lisääminen ja tiedon jakaminen muun muassa kouluttamalla verkoston Stivi- hankkeella esteettömyydestä kiinnostunutta korkeakoulujen henkilöstöä. Lisäksi verkosto järjestää seminaareja ja pyrkii lisäämään niin kansallista kuin kansainvälistäkin yhteistyötä. Esteettömyystoimintaa tehdään korkeakouluissa monilla tavoilla ja eri tahoin: joissakin yliopistoissa esteettömyystoiminnasta vastaavat tiedekunnat tai yksiköt, toisissa puolestaan opiskelijapalvelut on keskitetty vain yhdelle henkilölle. Verkoston toiminnan kannalta laajapohjainen kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö on avainasemassa. (ESOK- verkosto www-sivut 2016.)

Euroopan Komission ja Erasmus Student Networkin koordinoima MapAbility -hanke kartoittaa korkeakoulujen esteettömyyttä ja siihen liittyviä palveluja eri puolilla Eurooppaa. Tarkoituksena on laatia verkkosivut, joiden avulla opiskelijat saavat tietoa esteettömästä opiskelusta ja rakennetun opiskeluympäristön esteettömyydestä. Tarkoituksena on toukokuussa 2016 julkaista korkeakoulujen esteettömyyssivusto. (MapAbility www-sivut 2016.)

Suomen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) mukaan vammaisten opiskelijoiden keskeisimmät kysymykset ovat koulunkäyntiin, opiskeluun ja elinikäiseen oppimiseen yhdessä muiden kanssa liittyvät kysymykset. Osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksia luovat rakennetun ympäristön esteettömyys, erilaisten palveluiden saatavuus, toimivuus ja saavutettavuus. Samoin sekä tuotteiden ja tavaroiden käyttäjävälisyys että uudet viestintäteknologiset mahdollisuudet lisäävät omatoimisuutta, elämänhallintaa ja itsenäisen elämän mahdollisuutta. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2010, 4-50.)

Vuonna 2010 Opetushallitus julkaisi Esteetön korkeakouluopiskeluoppaan, jonka tarkoituksena on ollut auttaa erilaisia oppijoita suunnittelemaan opintojaan ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Nyt nämä samat tiedot löytyvät Opintopolku.fi-sivustolta. Korkeakoulujen tulee taata se, että hakija saa mahdollisimman kattavan, esteettömän ja ajan tasalla olevan tiedon valintakokeesta ja tarvitsemistaan yksilöllisistä koejärjestelyistä. Lisäksi korkeakoulujen tulee ohjeistaa hakijoita siitä miten näitä erityisjärjestelyjä voi riittävän aikaisin hakea. Samoin hakijoita tulee tiedottaa opiskelupaikan esteettömyydestä vastaavasta henkilöstä (Opintopolku.fi www-sivut 2016).

Korkeakouluissa opiskelijan terveydentilaa koskevat määräykset vaihtelevat eri opiskelualoittain. Ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijaksi voi pyrkiä henkilö jonka terveydentila on sellainen, että hän kykenee suorittamaan opintoihin liittyvät käytännön harjoittelut ja niihin liittyvät tehtävät. Lisäksi joillakin terveystieteiden opiskelualoilla kuten esimerkiksi bioanalytiikan koulutusohjelmassa vaaditaan opiskelijaksi pyrkivältä riittävä näkökyky ja normaali värinäkö. Opiskelemaan pyrkivän tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä esittää terveydentilaansa koskevat lääkärintodistukset, jonka perusteella ammattikorkeakoulu arvioi hakijan hakukelpoisuuden. (Opintopolku www-sivut 2016.)

Yliopistossa lääketiedettä opiskelemaan pyrkiviltä edellytetään sellaista terveydentilaa, että opiskelija pystyy suorittamaan opintoihin liittyvät harjoittelut ja käytännön tehtävät. Kuitenkaan terveydentila tai toimintakykyyn liittyvät rajoitteet eivät saa olla este opintojen aloittamiselle, jos nämä esteet voidaan kohtuullisin erityisjärjestelyin poistaa. Ainoastaan niissä tapauksissa, joissa terveydentilan tai toimintakyvyn vuoksi lääketieteen opiskelu todetaan täysin mahdottomaksi, voidaan opiskeluoikeus evätä (Opintopolku www-sivut 2016).

SORA (= Soveltumattomuuden Ratkaisuja) -lainsäädännön perusteella koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus puuttua soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksiin myös korkeakouluopetuksessa. SORA-lainsäädäntö koskee sosiaali- ja terveystieteiden, kasvatustieteiden ja humanististen alaa, liikenteen- ja tekniikan alaa samoin kuin luonnonvarojen ja ympäristöalaa. Sääöksellä pyritään turvaamaan potilasturvallisuus, työ- ja opiskeluyhteisön ja opiskelijan oma turvallisuus, samalla taaten opiskelijan oikeusturvan. (finlex.fi www-sivut 2016.)

Opiskelun esteenä ei SORA- lainsäädännön mukaan saa olla opiskelijan terveydentila tai hänen toimintakyky. Kuitenkin edellä mainitut seikat voivat estää opiskelijaksi pääsyn tai opintojen jatkumisen, mikäli opiskeluun liittyvään työhön tai käytännön tehtäviin liittyy alaikäisen - ja potilasturvallisuutta tai liikenneturvallisuutta koskevia vaatimuksia. Mikäli on aihetta epäillä opiskelijan terveydentilaan tai toimintakykynsä liittyvän esteitä voidaan hänet määrätä terveydenhuollon henkilön vastaanotolle tai ammattihenkilön määräämiin tarkistuksiin terveydentilan toteamiseksi. Nämä edellä mainitut toimenpiteet ovat opiskelijalle maksuttomia. Mikäli opiskelija kieltäytyy näistä toimenpiteistä voidaan opiskeluoikeus peruuttaa määrätyksi ajaksi. Edellä kuvattu toimintamalli koskee myös huumausaine-epäilyä ja vaaditun rikosrekisterin toimittamista. (finlex.fi www-sivut 2016.)

Esteettömyyden toteutumiseen vaikuttavat ihmisten omat asenteet erilaisuutta ja yhdenvertaisuutta kohtaan. Yhteiskunnan asenteet näkyvät lainsäädännössä ja siinä miten esteettömyyttä pyritään toteuttamaan käytännössä esimerkiksi kunnallisella tasolla talousbudjetoinnissa ja vammaispoliittiseen ohjelmaan sitoutumisella. Nyssölän tekemän tutkimuksen mukaan liikuntavammaiset nuoret näkivät koulutuksen auttavien työpaikan hakemisessa, mutta kokivat toisaalta että heidän suorittamiaan tutkintoja ei arvostettu työelämässä ja työllistyminen oli vaikeaa. Koska työnantajilla ei ollut kokemusta vammaisista, niin työnantajan oli vaikea heitä myöskään palkata (Nyssölä 2010, 30-34).

4.1.1 Esteettömyys Satakunnan ammattikorkeakoulussa

Satakunnan ammattikorkeakoulun uuden kampuksen rakentaminen on aloitettu ja tilojen pitäisi olla valmiina vuonna 2017. Porin kaupunginjohtaja Aino-Maija Luukkosen mukaan Satakunnan ammattikorkeakoululle luodaan nyt tulevaisuuden oppimisympäristö, joka on myös liikenteelliseltä sijainniltaan hyvin saavutettavissa. (Kyhä-Mantere 2014.)

Satakunnan ammattikorkeakoulussa toimii esteettömyyden ja kehittämisen tutkimusryhmä, jonka tutkimustoiminta pyrkii niin kansalliseen kuin kansainväliseen yhteis-

työhön eri järjestöjen, korkeakoulujen ja yritysten kanssa. (Karinharju & Tupala 2013, 10-30.)

Innoke -hankkeen (2011-2013) tarkoituksena oli tuoda SAMKin esteettömyystyö pysyväksi osaksi maakunnan osaamis-, palvelu- ja innovaatiojärjestelmää. Samalla hanke kehitti paikallisten yritysten esteettömyysosaamista. Interaktiivinen verkko-oppimisympäristö Kaikille.fi (2013-2014) hanke kehitti Satakunnan alueen esteettömyyttä esittelevän Kaikille.fi- verkkosivuston, joka eri palveluiden ja niiden tuottajien lisäksi kokoaa yhteen korkeakoulun esteettömyyden osa-alueet mukaan lukien hankkeet, koulutukset (esimerkiksi esteettömyyskartoittaja ja toimintavälinekoulutukset) ja asiantuntijuuden. (Karinharju & Tupala 2013, 10-30.)

Saarnin (2008) opinnäytetyö käsitteli esteettömyyttä Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja siihen liittyen tehtiin esteettömyysopas vammaisille opiskelijoille, jotka pyrkivät opiskelemaan tai olivat saaneet jo paikan korkeakoulun eri opetusaloilla. Opas antaa tietoa valintakoejärjestelyistä (erillisjärjestelyiden haku etukäteen), eri alojen terveydellisistä vaatimuksista, eri toimipisteiden (Pori, Huittinen ja Rauma) rakennetun ympäristön ja liikkumisen esteettömyydestä.

Verkkopalveluiden ja kirjastojen palveluiden esteettömyyttä ei ole viimeisten vuosien aikana kartoitettu. Ulkoisen - ja sisäisen verkon saavutettavuutta ei ole yleisimmillä ruudunluku- ja puheohjelmilla, samoin kuin ei ole verkko-opetuksen oppimateriaalien saavutettavuutta näkövammaisille. (Opetushallitus, 2010)

Tällä hetkellä SAMKilla ei ole tarjota juuri lainkaan valmiita teknologisia ratkaisuja, koska näiden laitteiden varastointi mahdollista käyttöä varten ei ole järkevää. Tarvittaessa mm. laitteiden hankinnasta, esimerkiksi induktiosilmukan, puhesyntetisaattorin, suurennus- tai ruudunlukuohjelmista on mahdollisuus keskustella, samoin kuin niiden hankinnan avustamisesta on mahdollisuus neuvotella. Opiskelijoilla joilla on käden lihas- tai hermovaurio on mahdollisuus suorittaa tentit tietokoneella. Samoin liikuntavammaisilla opiskelijoilla on oikeus käyttää opiskelutilanteissa henkilökohtaista avustajaa. (Santala 2016.)

Koulutusaloja ja niiden antamaa koulutusta pyritään kehittämään valmistuvilta opiskelijoilta saadun opiskelijapalautteen avulla (OPALA- kysely). Saadulla opiskelija-

palautteella on merkitystä, sillä korkeakoulu saa kolme prosenttia rahoituksestaan perustuen siihen kuinka hyvin se pärjää korkeakoulujen kansallisessa laatuvertailussa. Vuonna 2012 SAMK oli opetuksen laatua mitattaessa sijalla kuusi. Vuonna 2013 suoritettiin sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille erillinen kysely, joka osoitti opiskelijoiden olevan pääosin tyytyväisiä opetukseen, ohjaukseen, harjoittelun ohjaukseen ja opettavaan henkilökuntaan. Lähiopetuksen vähentymistä ja itsenäisen opiskelun lisääntymistä kritisoitiin. Niille opiskelijoille, jotka joutuvat syystä tai toisesta keskeyttämään opinnot korkeakoulussa pyritään kyselyn mukaan tekemään opintojen etenemissuunnitelma jo ennen opintojen keskeytymistä (Kanerva & Sirkka 2013, 18-20.)

4.1.2 Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikkö

Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikön päätehtävänä on aktiivisesti taata erityisiä tarpeita omaavien opiskelijoiden esteetön pääsy akateemisiin opintoihin tarjoamalla heille esteetön ympäristö, erilaisia apuvälineitä ja opintojen mahdollistamiseksi sähköisiä palveluita. Opiskelijat, joilla on erityistarpeita, tarvitsevat korkeakouluyhteisössä pääsyn henkilökohtaiseen kommunikaatioon muiden kanssa. Heillä täytyy olla pääsy jäseneltyyn eli strukturoituun ympäristöön, painettuihin ja/tai sähköisiin oppimismateriaaleihin, pääsy luokkaopetukseen, tentteihin, tiedonsaantiin ja verkkosisältöön. (Kouroupetroglou 2008.)

Yksikkö palvelee koko Ateenan yliopistoa ja sen kaikkia tiedekuntia ja se on perustettu v. 2006. Pyyntö Esteettömyysyksikön palveluihin voi tulla suoraan tiedekunnalta tai opiskelijalta itseltään. Molemmissa tapauksissa opiskelija tavataan henkilökohtaisesti ja hänen tarpeensa kartoitetaan. Samoin jatkossa hänen opinnoissa pärjäämistään seurataan ja tarvittaessa tilanne ja avun tarve kartoitetaan uudelleen. Toisin kuin Suomessa vaikeavammaisen opiskelijan vanhemmat ovat usein mukana kartoitusprosessissa Esteettömyysyksikössä ja erityistä kirjallista lupaa tähän ei tarvita opiskelijan puolelta. (Kouroupetroglou 2012.)

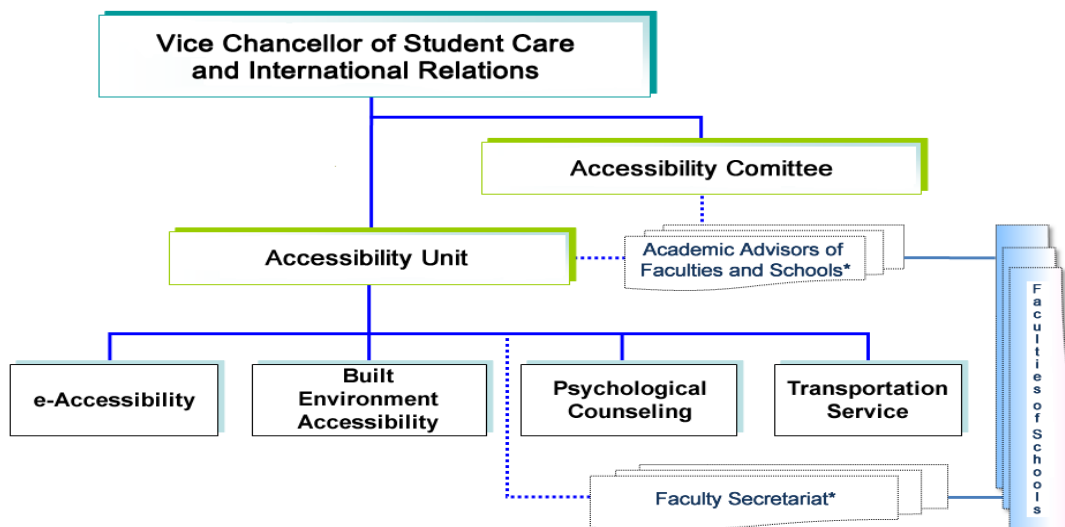
Tarvittavat apuvälineet korkeakouluopiskelija maksaa itse tai joskus niiden saamiseen voi hakea avustusta valtiolta. Myöskin erityisestä syystä (esim. erityinen lahjakkuus opinnoissa) yliopiston tiedekunnan johtaja(dekaani) voi päättää tarvittavien välineiden hankinnasta. Nämä varat saadaan yliopistolle tulleista yksityisistä lahjoituksista. Viimeisten 10 vuoden aikana opintoja ei ole kukaan puuttuvien välineiden tai niiden hankkimiseen liittyvien taloudellisten vaikeuksien vuoksi joutunut lopettamaan. (Kouroupetroglou 2012.)

On arvioitu että koko Ateenan yliopiston noin 75 000 opiskelijasta noin tuhat opiskelijaa tarvitsisi esteettömyysyksikön palveluita. Tällä hetkellä heitä on palveluiden piirissä noin 500. Nämä opiskelijat kuuluvat siihen vaikeavammaisten opiskelijoiden joukkoon, joita yksikkö pääosin palvelee. Suurimmat ryhmät, jotka käyttävät yksikön palveluita ovat kuurot/vaikeasti kuulovammaiset, sokeat/näkövammaiset ja opiskelijat, joilla on oppimisvaikeuksia tai kroonisia sairauksia. Näiden em. ryhmien lisäksi yksikön palveluita käyttävät motorisesti vammaiset opiskelijat. Mm. lievästi kuulovammaiset (kuulolaite, implantti) ja heikkonäköiset harvemmin käyttävät yksikön palveluita, koska heillä tarvittavat apuvälineet ovat jo yliopistoon tullessa valmiina. Tarvittaessa he voivat käyttää mm. viittomakielen tulkkia. (Kacorri, Kouroupetroglou & Pino 2011.)

Esteettömyysyksikön vakituiseen henkilöstöön kuuluu yksikön johtaja sekä kaksi eri alan insinööriä, joista toinen keskittyy rakentamisen esteettömyyteen ja toinen erilaisten sähköisten palveluiden ja apuvälineiden kehittämiseen. Lisäksi henkilöstöön kuuluu viittomakielen tulkki, joka toimii samalla digitaalisen dokumentoinnin teknikkona. Vapaaehtoistoiminnan vetäjä, sihteeri ja kaksi autonkuljettajaa kuuluvat myös vakituiseen henkilökuntaan. (Kalantzi-Azizi, Kouroupetroglou, Pino & Sopianopoulou 2011.)

Esteettömyysyksikössä on neljä eri osa-aluetta; sähköisten palveluiden saatavuuden toiminnot, ympäristön esteettömyyden-, kuljetuspalveluiden sekä psykologisen tuen alueet. Lisäksi vapaaehtoispalvelut ovat tärkeässä roolissa esteettömyysyksikön toiminnassa. Kaikilla näillä yksikön eri osa-alueilla on vaikutusta suoraan opiskelijan aktiivisuuteen: oppimisprosessiin osallistumiseen, henkilökohtaiseen kommunikaatioon, liikkumiseen, asumiseen ja vuorovaikutukseen korkeakouluympäristössä. Yk-

sikkö painottaa sähköisten palveluiden ja sähköisten kirjojen kehittämistä. (Kacorri, Kouroupetroglou & Pino 2011.)

Kuvio 2. Esteettömyysyksikön organisaatio (Ateenan yliopiston www- sivut 2016)

Yksikön tarkoituksena on selvittää jokaisen opiskelijan erityistarpeet ja luoda hänelle yksilölliset apuvälineet sähköisen tiedon käyttämiseen. Tärkeää on myöskin em. apuvälineiden käytön henkilökohtainen opetus ja tarvittavan tuen antaminen. Lisäksi osaston tehtävänä on Esteettömyysyksikön omien sivujen päivittäminen, workshoppien ja seminaarien järjestäminen ja eri esitteiden tuottaminen. Lisäksi osasto tuottaa säännöksiä ja ohjeistuksia, joita on tähän mennessä tehty 45 erilaista ohjeistusta koko yliopiston käyttöön. Näissä ohjeistuksissa ohjeistetaan opettajakunnalle eri opetusvälineiden esteetön käyttö. Tärkeää on myös tietotaidon ja kokemusten vaihto muiden yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. (Kouroupetroglou 2012.)

Esteettömyysyksikkö on saanut tehtyä seitsemään Ateenaan yliopiston eri kirjastoon toimivat esteettömät sähköiset palvelut. Sähköisiin palveluihin kuuluu myös videon avulla, reaaliajassa tietokoneella toimiva viittomakielen tulkkaus. Tämä Video Relay Service on tarkoitettu kuuroille tai huonokuuloisille sekä henkilöille joilla ei ole puhekykyä tai on vaikea-asteinen puheenmuodostamisen vaikeus ja yleisesti ottaen niille, jotka eivät kykene käyttämään puhelinta. Ohjelman ja Esteettömyysyksikön viittomakielen tulkin avulla he pystyvät olemaan reaaliajassa yhteydessä opettajiin,

muihin opiskelijoihin ja yliopiston hallinnossa toimiviin henkilöihin. (Kouroupetroglou 2012.)

Esteettömyysyksikkö on luonut sähköisen palvelun sivuston, josta voi kuka tahansa ja missä tahansa maassa asuva henkilö ilmaiseksi hakea yli 150 erilaista sähköistä sovellusta niin tietokoneilla, älypuhelimilla kuin tableteillakin käytettäväksi. Sivuston sähköiset sovellukset sopivat sokeille, heikkonäköisille ja motorisia vaikeuksia omaaville henkilöille. Sivuston sovellukset sopivat myös puhe- ja kuulovammaisille ja oppimisvaikeuksia omaaville henkilöille. (Ateenan yliopiston esteettömyysyksikkö 2016.)

4.2 Saavutettavuus

Saavutettavuus on esteettömyyttä laajempi käsitys, sillä se sisältää ajatuksen, että ympäristön ja palveluiden on sovelluttava mahdollisimman erilaisten ihmisten käyttöön. Esteettömyys on yksi saavutettavuuden osa-alue, jolloin hyvä saavutettavuus on myös aina esteettömyyttä. Saavutettavassa korkeakouluympäristössä jokainen sen jäsen pystyy toimimaan omista ominaisuuksistaan huolimatta yhdenvertaisesti muiden yhteisön jäsenten kanssa. (Penttilä 2012, 5-10.)

Usein saavutettavuutta käytetään esteettömyyden synonyyminä. Sisällöllisesti ne eivät paljon poikkea toisistaan, mutta niitä käytetään eri yhteyksissä. Esteettömyyttä käytetään useasti kun puhutaan fyysisestä ympäristöstä ja puhuttaessa tiedonsaannista käytetään saavutettavuutta. Termin valinnalla on mahdollisuus valita mihin asiaan kiinnitetään huomio. Esteettömyys viittaa usein esteisiin joita halutaan poistaa kun taas saavutettavuus-käsitteen avulla henkilö voi kertoa että johonkin palveluun tai tietoon on vaikea päästä käsiksi. Asia korjataan tuotetta tai palvelua muokkaamalla erilaisille käyttäjille soveltuvaksi. Ei ole kuitenkaan olemassa vain yhtä tuotetta joka sopisi kaikille vaan esteettömyys tarkoittaa muunneltavuutta ja mahdollisuutta toimia yksilöllisten tarpeiden mukaan. (SAMOK [www-sivut](#) 2016.)

Fyysinen korkeakouluympäristö tarkoittaa rakennuksia, oppimateriaaleja ja menetelmiä sekä eri välineitä. Sosiaalinen ympäristö tarkoittaa yhteisön jäseniä, heidän

asenteitaan, tietojaan ja taitojaan. Psykkinen korkeakouluympäristö tarkoittaa erilaisuuden ja monimuotoisuuden hyväksymistä. Laajasti saavutettavuus merkitsee oman elämäntilanteen ja opintojen parempaa yhteensovittamista. (Penttilä 2012, 5-10.)

Kun kehitetään saavutettavuutta, tavoitteena on korkeakoulu kaikille- ajatus. Design for All/ DfA ja ns. universal design) - käsitteet liittyvät saavutettavuuteen. Niillä tarkoitetaan suunnittelun strategioita ja keinoja, joilla ympäristön, palveluiden ja tuotteiden käytettävyys, saavutettavuus ja esteettömyys taataan kaikille käyttäjille. Aikaisemmin tavalla tai toisella ominaisuuksiltaan poikkeavan opiskelijan odotettiin sopeutuvan opiskeluyhteisöön kun taas nyt ollaan siirtymässä ajatusmalliin, jossa niin fyysinen kuin sosiaalinen ympäristö muutetaan kaikille sen jäsenille soveltuvaksi. Vammaisten opiskelijoiden mahdollisuudet korkeakouluopintoihin ovat tois- taiseksi olleet heikommat kuin valtaväestön. Syynä tähän ovat esteettömien opiske- luympäristöjen, saavutettavien opiskelumateriaalien ja opintoja tukevien palveluiden vähyys. (Penttilä 2012, 5-10.)

Saavutettavuus voi olla luonteeltaan asenteellista, jota säätelee yhteiskunnassamme olevat arvot ja asenteet. Se voi olla myös fyysistä saavutettavuutta, jolloin esimerkik- si jokin palvelu voi olla tarjolla, mutta sen luokse on päästävä. Saavutettavuus voi olla tiedollista, jolloin tiedotetaan esimerkiksi saatavilla olevista palveluista. Saavu- tettavuus voi liittyä päätöksentekoon ja se voi olla saavutettavissa aistien avulla. Saavutettavuus tarkoittaa laajimmillaan koko yhteiskunnan ja sen eri sektorien saa- vutettavuutta. (Nyyssölä 2010, 10-11.)

Esteettömyyden /saavutettavuuden mainitsemista korkeakoulun strategiassa on myös tutkittu ja sen mukaan kolme viidestä ammattikorkeakoulusta ja kolme neljästä yli- opistosta ei mainitse kumpaakaan korkeakoulun strategiassa. Esteettömyyden tai saavutettavuuden parantamiseen tähtääviä toimeenpanosuunnitelmia on kuitenkin tehty noin 80 prosentissa niin ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissakin. Teh- dyissä toimeenpanosuunnitelmissa esille ovat nousseet opetuksen, ohjauksen ja fyy- sisen ympäristön saavutettavuus. Lähes puolet yliopistoista on keskittynyt viestinnän, tiedonkulun ja sähköisten palveluiden kehittämiseen, kun taas ammattikorkeakou- luista vain kolmannes on keskittynyt edellä mainittujen osa-alueiden saavutettavu- teen. Neljännes yliopistoista ja vain viidennes ammattikorkeakouluista oli toimeen- panosuunnitelmassa keskittynyt opiskelijavalintojen järjestelyyn, henkilökunnan kou-

luttamisen ja alueelliseen yhteistyön saavutettavuuteen liittyvissä asioissa. Vajaa kaksi viidestä niin ammattikorkeakoulusta kuin yliopistostakin oli käsitellyt korkeakoulujen saavutettavuuteen liittyviä asenteita ja arvoja. Korkeakoulujen saavutettavuuteen löytyy ohjeita ja ohjeistuksia, mutta koska niiden luonne ei ole velvoittava hyviä käytäntöjä on vielä vähän. (Penttilä 2012, 13-14.)

Saavutettavuus on ominaisuus, joka kertoo kuinka hyvin erilaisen toimintakyvyn omaavat käyttäjät pystyvät käyttämään esimerkiksi verkkosivustoa. Käytetyt teknologiat voivat olla erilaisia, mutta mikäli esimerkiksi heikkonäköisen käyttäjän verkkosivuston tekstin kokoa voidaan suurentaa, saavutettavuus paranee. Saavutettavuus sisältää esteettömyyden, joka painottaa palveluiden toimivuutta. Palvelu ja informaatio on esteetöntä, jos rajoitteen omaava henkilö pystyy rajoitteestaan huolimatta hyödyntämään sitä. Saavutettavuus liittyy myös tuotteen, palvelun tai rakennetun ympäristön käytettävyyteen ja asiakkailta saatuun käyttäjäkokemukseen. (Valtiovarainministeriö 2008.)

Käyttäjälähtöinen suunnittelu, esimerkiksi suunniteltaessa verkkopalveluja tai muita digitaalisia ratkaisuja, tarkoittaa vuorovaikutteista tapaa suunnitella ottaen huomioon käyttäjien tarpeet. Tavoitteena on ideaalinen käyttäjäkokemus, jossa elementteinä ovat löydettävyys, luotettavuus, olennaisuus, käytettävyys ja asiakkaan kokemukset. Käyttäjälähtöisyys, käyttäjätarpeiden selvitys, käytettävyys tutkimukset ja käytön seuranta ovat suunnittelun keskeisimpinä piirteinä. Kohderyhmän ja käyttäjien tarpeiden ja käyttötilanteiden selvittäminen vaikuttaa siihen miten palvelu toteutetaan. Käytön helppokäyttöisyys on myös käyttäjälähtöisyyttä. (Valtiovarainministeriö 2008.)

4.3 Opiskelun apuvälineet

Teknologian tavoitteena on terveyden ylläpitäminen, yksilön riippumattomuuden turvaaminen, yksilöllisyys, elämänhallinnan säilyttäminen, osallisuuden ja osallistumisen mahdollistaminen ja liikkumisen edistäminen. Itsenäiseen elämään kuuluvat

päivittäiset toiminnot kotona, yhteydenpito muihin ihmisiin, mahdollisuus liikkumiseen, palveluiden saamiseen ja mahdollisuus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Hyvinvointiteknologia tarkoittaa ihmisen toimintakyvyn ja terveyden ylläpitämistä ja sen edistämistä nykyaikaisen teknologian avulla. Hyvinvointiteknologian välineitä ovat muun muassa tietotekniset sovellukset ja apuvälineteknologia. (Melkas & Raappana, 2009, 11.)

Apuvälineteknologian tarkoitus on auttaa opinnoissa ja jokapäiväisessä elämässä selviytymiseen. Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti ja huomioitava apuvälineen tarvitsijan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset. Apuvälineen myöntämisen perusteena on, että hakija on vaikeavammaisen eli vian tai vamman vuoksi ei selviydy opiskelustaan tai ilman näitä apuvälineitä se olisi kohtuuttoman raskasta. Vaikeavammaisten henkilöiden korkeakouluopinnoissa tarvitsemista vaativista ja kalliista apuvälineistä vastaa pääosin Kela. Apuvälineet ovat opiskelijan omaisuutta, mutta Kelan tehtävänä on niiden käytön opastus ja välineiden huoltaminen. (THL www-sivut 2015.)

Teknologian käytön taloudellisessa arvioinnissa ei tulisi miettiä ainoastaan kustannuksia ja saatua hyötyä. Kun arvioidaan uuden teknologian taloudellisia vaikutuksia, tulisi ottaa huomioon myös niin taloudelliset kuin laadulliset (esimerkiksi elämänlaatu) ja muutkin mahdolliset tekijät (niin sanottu kustannus-vaikuttavuusarviointi, jossa kustannuksia ei mitata rahamäärinä vaan muina yksikköinä). Vaihtoehtoiskustannukset koostuvat parhaaksi katsotun vaihtoehdon tuomasta edusta. Vaihtoehtoiskustannukset voivat olla taloudellisesti mitattavia, mutta mikä muu tahansa hyötyä tuottava etu tulisi ottaa huomioon. Kun johonkin toimintaan tai valintaan ei liity selkeää rahallista kustannusta, niin vaihtoehtoiskustannusten huomiotta jättäminen antaa kuvitelman siitä, että toiminnan tai valinnan tuomat edut eivät maksa mitään. Tästä esimerkkinä voidaan mainita rollaattorin hankinta, johon kuuluvat rollaattorin rahallinen hankintakustannus sekä sen puuttuessa esimerkiksi liikkumattomuuden aiheuttamat kustannukset. Jos apuvälinettä ei saada ajallaan, kustannuksena voidaan ottaa huomioon asiakkaan menetetty aika ja jokapäiväinen hyvinvointi. Apuvälineiden kustannukset ovat yhteiskunnalle melko pienet mutta asiakkaan saamat hyödyt ovat suuret. (Melkas & Raappana 2009, 37-39.)

Suomen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) mukaan yhdenvertaisuuden opinnoissa tulee koskea kaikkia vammaryhmiä. Varmistamalla oppimateriaalien saataavuus esimerkiksi pistekirjoituksella ja selkokielellä helpotetaan pistekirjoituksen ja puhetta tukevien ja korvaavien viestintätapojen ja keinojen oppimista. Entistä enemmän tulee hyödyntää teknologian mahdollistamia eri luku- ja kirjoitusohjelmia samoin kuin tekstitystä ja riittävän yksilöllisiä ja oikea aikaisia palveluita. Opiskelumateriaalien tulisi olla esteettömiä ja olla saavutettavana opiskelijan yksilöllisen tarpeen mukaisesti. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2010, 77-80.)

Vaikeavammaisella opiskelijalla on subjektiivinen oikeus kuljetuspalveluihin ja kunnalla (sosiaalitoimi) on velvollisuus sen järjestämiseen. Opintojen tulee tähdätä tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen. Kuljetuspalvelut on kohdistettu henkilölle, jolla on vaikeuksia liikkumisessa tai joka ei sairautensa tai vammansa vuoksi kykene käyttämään julkisia kulkuneuvoja. Vammaispalveluasetus kuljetuspalveluiden osalta kattaa henkilön tarvitsemat tarpeelliset kuljetukset saattajapalveluineen, esimerkiksi opiskeluun, asioimiseen, virkistykseen ja harrastuksiin liittyvät kuljetukset. Edellä mainittujen välttämättömien kuljetuspalveluiden lisäksi henkilölle tulee järjestää vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa esimerkiksi harrastuksiin. Omavastuusuuden ylittävältä osalta kunta korvaa henkilön kuljetuspalveluista aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. (THL www-sivut 2016.)

Vaikeavammaisella henkilöllä, joka tarvitsee vamman tai sairauden vuoksi välttämättömyyttä tai toistuvaa apua päivittäisissä toiminnoissa kotona tai kodin ulkopuolella, on subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen apuun. Tämä voidaan järjestää henkilökohtaisella avustaja-mallilla, kunnan itse järjestämänä tai ostopalveluna tai ostosetelillä. (THL www-sivut 2016.)

Taulukko 1. Opiskelun apuvälineitä vammaisille

Erityistarpeet	Apuvälineet
Liikuntavammaiset opiskelijat	-kynnärsauvat, kävelykepit, avustaja koira, sähkö- ja manuaalipyörätuoli, sähkömopo, rollaattorit, kävely-pöydät, erilaiset polkupyörät(kolmi- ja terapiapyörät) ja auto
Näkövammaiset opiskelijat	-ohjelmien. ja ohjelmapäivitysten lataussivustot -ruudunlukuohjelmat -suurennusohjelmat -tekstintunnistusohjelmat -pistekirjoitusvälineet(pistekirjoituskoneet, pistekirjoituksen- ja piirtämisen apuvälineet) -kirjoittamisenapuvälineet (mm.kirjoituskehikko) -Daisy-laitteet (mm.kuuntelulaitteet-ja ohjelmat) - Erilaiset sanelimet ja laskimet, kirjatuet ja telineet, Tietokoneohjelmat(mm.ruudunlukuohjelmat, suurennusohjelmat,puhesyntetisaattori, tekstintunnistusohjelmat) ja tietokoneen lisälaitteet(mm.pistenäyttö, selkomerkinen näppäimistö, skannerit) (Aviris www-sivut 2016)
Puheentuottamisen erityistarpeet	-puhesyntetisaattorit -älypuhelin tai tietokone kommunikointiohjelman kanssa käytettynä(yksilöllinen kommunikointisovellus) -tietokoneen ohjaaminen kosketusnäytöllä, hiiriohjaimella kytkinkäyttöisellä askellustoiminnalla (Papunet www-svut 2016)
Oppimisen erityistarpeet	Hidaskirjoittaja voi käyttää kuvaa tai ääntä nauhoitettavia laitteita, edellyttäen lupaa muilta luentoon osallistuvilta. Samoin kamera/tietokone, jossa on OCR-toiminnot (kuvatut kirjaimet muutetaan tietokoneen käyttämään muotoon). LUKI-vaikeuksien kohdalla tietokoneen tai mp3-soittimen Daisy -lukuohjelmalla äänikirjat, puhesyntetisaattorit, sanahiiri, elektroniset sanakirjakynät, Android- laitteiden sovellukset ja pelit (Erilaistenoppijoidenliitto www-sivut 2016)
Kuulovammaiset opiskelijat	-tulkkauspalvelut (yleisimmin kirjoitustulkkaukset ja viitotun puheen tulkkaukset) -kuulokojeet -kommunikaattori -puhelimeen liitettävät induktiosilmukka(joissakin puhelimissa valmiina) -digitaalinen äänensiirtolaite -tietokoneeseen liitettävät langattomat kuuntelujärjestelmät -ohjelmatekstitykset (Papunet www-sivut 2016)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tällä tutkimuksella kartoitettiin korkeakouluopiskelun esteettömyyteen liittyviä tekijöitä ja esteettömyyteen liittyviä näkemyksiä. Keskeisenä tehtävänä oli selvittää, mikä merkitys hyvinvointiteknologisten ratkaisujen saatavuudella on korkeakouluopintoihin.

Tutkimus suoritettiin teemahaastattelujen muodossa Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Ateenan yliopiston ennalta valituille asiantuntijoille osittain sähköpostitse ja osittain paikanpäällä käytyjen haastattelujen muodossa. Haastatteluja täydentämään käytettiin lisäksi haastateltavien tuottamia teksti- ja kuvamateriaaleja.

Tutkimuslupa Satakunnan ammattikorkeakoulun osalta saatiin kesäkuussa 2015. Tätä ennen tutkija oli ollut jo yhteydessä Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikköön ja sopinut tapaamisesta Ateenassa heinäkuussa 2015.

5.1 Teemahaastattelu

Tämä tutkimus toteutettiin Case- tutkimuksena (tapaustutkimus) jonka metodologinen lähestymistapa on laadullinen ja fenomenografinen. Case- tutkimus tarkoittaa tässä tutkimuksessa lähestymistapaa, jossa yhdistetään eri tietolähteitä ja saatuja tuloksia ei voida yleistää koskemaan muita tapauksia.

Tutkimuksen lähestymistapa on fenomenografinen. Tämän lähestymistavan tarkoituksena on saada kuvaus molempien korkeakoulujen vallitsevasta tilanteesta. Lisäksi tarkoituksena on saada tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kokemuksia ja merkityksiä tutkimuksen aiheesta. Merkitykset ovat aina lähtöisin jostain havaittavasta. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä miten tutkimukseen osallistuva henkilö kokee ilmiön johon hänellä on suhde. Samoin henkilön tutkimuksen aiheena olevasta ilmiöstä tekemät havainnot ja ajatukset ilmiöstä ovat tutkimuksen kohteena. Fenomenografinen lähestymistapa on laadullinen ja fenomenografinen.

menografian avulla pystytään analysoimaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään ihmisen käsityksiä ympäröivästä todellisuudesta. (Kananen 2012, 29-37.)

Laadullinen tutkimus on tutkijan mielestä ainoa vaihtoehto, sillä aiheesta tiedetään vähän ja aikaisempia kartoituksia näiden kahden eri korkeakoulun välillä ei ole. Laadullisen tutkimuksen avulla on näin ollen mahdollisuus löytää asioita ja ilmiöitä, joita ei ole mahdollista löytää ilman tilastollisia menetelmiä tai määrällisiä keinoja. Samoin laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista käyttää sanoja lauseita selittämään ja pyrkimyksenä ei ole tutkittavan ilmiön yleistäminen vaan sen kuvaaminen, analysointi, syvälinen ymmärtäminen ja useamman objektiivisen tulkinnan antaminen. (Kananen 2012, 29-36.)

Haastatteluun päädyttiin koska se antaa enemmän tilaa haastateltavalle kertoa tutkimusteemoihin liittyvistä asioista, samalla antaen mahdollisuuden samanaikaisesti suunnata tiedonhankintaa itse haastattelun aikana. Haastatteluaiheiden järjestystä ja niiden laajuutta on mahdollisuus muuttaa. Samoin haastattelu on parempi vaihtoehto kuin kyselylomake, koska tutkittava aihe on tuntemattomampi ja vastausten suunnasta ei voida olla varmoja. Haastattelulla on mahdollisuus tulkita kysymyksiä, samoin kuin haastattelijalla on haastattelun muodossa mahdollisuus kysymysten muotoiluun saadakseen haluamansa vastauksen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 30- 35.)

Haastattelu kohdentuu tiettyihin teemoihin, joista käydään keskustelua. Haastattelu etenee tiettyjen teemojen avulla, ei yksityiskohtaisten kysymysten avulla. Lähtökohdana on ajatus siitä, että haastateltavien oma elämysmaailma, kokemukset, ajatukset, käsitykset ja vastausten vapaamuotoisuus ovat haastattelussa etusijalla. Haastattelun aihepiirit ovat kaikille samat ja sen kautta pyritään tiedon keräämiseen haastattelun ollessa luonteeltaan päämäärähakuista toimintaa. Kielen keskeisyys ja haastattelutilanteen vuorovaikutuksellisuus ovat läsnä ja näin ollen saadut vastaukset kuvastavat haastattelijan läsnäoloa ja hänen kykyään ja tapaansa kysyä asioita. Lisäksi tutkimuksen suunnitteluun tulee panostaa, jotta kieleen liittyvät käsitteet ja ilmaukset olisivat mahdollisimman selviä. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 40- 51.)

5.2 Tutkimuksen kohderyhmän kuvaus ja aineiston keruu

Tutkimusaineisto koottiin haastattelemalla kohdekorkeakoulujen opetuksen esteettömyydestä vastaavia asiantuntijoita. Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikössä teemahaastattelu suoritettiin paikan päällä ennalta valituille kolmelle asiantuntijalle heinäkuussa 2015 (n=3; Liite1). Satakunnan ammattikorkeakoulussa teemahaastattelu lähetettiin syys- lokakuussa 2015 ennakkoon valituille viidelle koulutuksen asiantuntijalle sähköpostitse, joista teemahaastatteluun vastasi kolme (n=3; Liite 2). Yhteensä teemahaastatteluun osallistui siis kuusi asiantuntijaa (N=6).

Kaikki haastateltavat valittiin tutkimukseen mukaan, koska he ovat opintojen esteettömyydestä vastaavia asiantuntijoita ja ovat toisaalta kehittämässä hyvinvointiteknologiaratkaisujen saatavuutta. Lisäksi he työskentelevät kentällä autenttisissa olosuhteissa, joten tutkimukseen valittu kohderyhmä ei ollut satunnaisesti valittu.

5.3 Aineiston analyysimenetelmä

Tutkimusongelmia oli yhteensä neljä ja jokaiseen tutkimusongelmaan haettiin vastauksia useammalla kysymyksellä.

Aineisto purettiin teema-alueittain ja Ateenan aineisto litteroitiin. Alkuperäiset muistiinpanot oli tehty vieraalla kielellä käyttäen apuna ns. merkintäkortteja. Jokaisen kortin toiseen yläkulmaan merkittiin vastaajan numero ja toiseen yläkulmaan teema-alueen numero. Numeroinnit merkittiin välittömästi teemahaastattelun jälkeen.

Teema-alueet analysoitiin aineiston sisällön mukaan. Samalla pyrittiin ymmärtämään ihmisen eri käsityksiä ympäröivästä maailmasta. Tarkoitus ei ollut alkuperäisen materiaalin referoiminen suoraan vaan esittää merkityskokonaisuudet mielekkäässä muodossa. Tämä oli mahdollista kun haasteltavia oli vain muutamia ja haastattelutilanteet eivät olleet pitkiä. Näin ei ollut tarvetta analyysiohjelman käytölle. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 138-142.)

Purettaessa saman henkilön saman teema-alueen eri kysymykset voitiin vastaukset kerätä samalle kortille. Samanaikaisesti tutkija saattoi jo analysoida saatua tekstiä. Oli tärkeää tavoittaa haastatteluvastauksen oleellinen sanoma. Vastauksen keskeinen sisältö pyrittiin säilyttämään jos se oli oleellista tulkinnan kannalta. Tärkeää oli myös miettiä milloin teksti kirjoitetaan sanasta sanaan, näin tehtiin varsinkin jos haastateltava oli ollut hyvin lyhytsanainen. Kun saatu aineisto siirrettiin merkintäkorteille, vaarana oli aineiston pirstoutuminen ja saatujen ainekokonaisuuksien hajoaminen. Tällaisissa tapauksissa, joissa koko aineiston litterointia ei käytetty, oli tärkeää että aineiston käsittelee haastattelun suorittanut henkilö. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 138-143.)

5.4 Reliabiliteetti ja validiteetti

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta ja pätevyydestä ei ole olemassa yleisiä tai yhtä oikeaa arviointikriteeriä. Laadullisen tutkimuksen arviointi kohdistetaan aineiston keräämiseen, sen analysointiin ja tutkimuksen raportointiin. Tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia pyrittiin varmistamaan tekemällä hyvä haastattelurunko. Eri teemojen syventämiseksi tehtiin ns. lisäkysymyksiä, joiden avulla varsinaista teemaa oli helpompi lähestyä ja kysymykset olivat kaikille samat. Joitakin selventäviä lisäkysymyksiä tutkijan oli suoritettava varsinaisessa haastattelutilanteessa kun kyseessä oli vieras kieli (englanti). Tutkimuksen johtajan ja tutkijan kesken käytiin useampaan otteeseen teemahaastattelun kysymykset läpi, jotta ne korreloisivat tutkimusongelmiin.

Tutkimukseen valittujen haastateltavien luotettavuus eli validiteetti myös tarkastettiin mm. muita asiantuntijoita apuna käyttäen. Tämä oli tärkeää, koska heidät valittiin edustamaan oman alansa asiantuntijuutta tutkimusaiheeseen liittyen.

Haastattelun muistinpanot tehtiin Ateenassa käsin muistiinpanovälineillä, mikä toisaalta hidasti haastattelua jonkin verran. Haastattelut ja muistiinpanot tehtiin englanniksi, joka tutkijalle on aikaisemmin ollut työ- ja kirjoittamiskieli.

Haastattelut suoritettiin kahden päivän aikana häiriöttömässä ympäristössä työhuoneessa ja haastatelluille luonnollisessa tilassa. Haastattelun lopuksi tutkija kävi vielä haastattelurungon läpi ja tarvittaessa esitti lisäkysymyksiä. Haastattelujen yhteydessä ja niiden jälkeen tutkijalla oli vielä mahdollisuus huomioida ja tehdä fenomenografisia havaintoja haastateltavien ympäristöstä auttamaan tulkintaa. Tätä ympäristöön ja haastatteluihin liittyvien toimintojen havainnointia helpotti mm. mahdollisuus olla mukana Esteettömyyksikön kuljetuspalveluiden toiminnassa iltapäivän ajan.

Ateenassa vuosien aikana vietetyt viikot useampaan eri otteeseen helpottivat ympäristön havainnointia, ympäristön asenteiden ja poliittisen ilmapiirin merkitystä mm. taloudelliseen tilanteeseen ja näin ollen tehtyihin yhteiskunnallisiin päätöksiin. Edellä mainitun vuoksi tutkijalle oli tärkeää oman itsensä jatkuva tarkastelu eli itsereflektointi. Näin välttyttiin tutkijan omien kokemusten sekoittuminen tutkittavan kokemuksiin.

Ateenassa tehdyt teemahaastattelut litteroitiin välittömästi matkalta paluun jälkeen ja litteroitu aineisto luettiin monta kertaa uudelleen jotta varmistettiin että haastateltavan kokemukset oli oikein kuvattu. Tutkija on kuvaillut esille tulleet asiat niin kuin hän ne havaitsi ja haastatellut olivat ilmaisseet. Tutkimuksessa on pyritty saamaan esiin tutkittavien käsitykset ja kokemukset aiheesta.

Teemahaastattelujen kohdalla reliabiliteetista voidaan puhua, mikäli kaksi arvioitsijaa olisi suorittanut tutkimuksen ja päätenyt samaan tulokseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan subjektiiviset tulkinnat ovat aina läsnä ja niitä pyrittiin välttämään

pitäytymällä alkuperäisaineistoon ja antaen niistä esimerkkejä tuloksia kirjoittaessa päättelyketjun avoimuuden turvaamiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 186.)

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Tulosten tallentamisessa, niiden esittämisessä ja tulosten arvioinnissa noudatetaan edellä mainittuja tiedeyhteisön yleisesti tunnustettuja toimintatapoja. Tutkimusluvut on kysytty asiallisesti ja tutkimukseen osallistutaan vapaaehtoisesti ja vastausten perusteella tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Analysoitaessa vastaajien ilmauksia on pitäydytty mahdollisimman tarkasti alkuperäisissä vastauksissa. Tutkimus suoritetaan hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta www-sivut 2015.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulokset on jaoteltu seuraaviin ryhmiin: esteetön opiskelu(5.1), erityistarpeiden kartoittaminen(5.2), oppimista tukeva teknologia(5.3) ja tulevaisuuden kehittämissarpeet ja haasteet (5.4)

6.1 Esteetön opiskelu

Esteetön opiskelu ja siihen liittyvät tekijät ymmärrettiin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kesken hyvin eri tavoin.

Satakunnan ammattikorkeakoulussa esteetön opiskelu käsitteenä koettiin hankalaksi hahmottaa. Kaikissa vastauksissa tuli esille se, että esteettömään opiskeluun ei oltu jouduttu perehtymään, siihen liittyvään lainsäädäntöön ei oltu jouduttu perehtymään eikä esille tullut opiskelun esteettömyystarpeita kuin erittäin harvassa tapauksessa. Kampusta edustaneen asiantuntijan mukaan 30 vuoden aikana opiskelijana on ollut yksi pyörätuoliopiskelija ja yksi kuulovammainen opiskelija. Näiden opiskelijoiden tarpeet otettiin tarvittaessa tilannekohtaisesti huomioon.

Esteetön opiskelu miellettiin rakennetun ympäristön esteettömyytenä, jolloin nimettiin jo tehdyt erilaiset rakennusmuutokset mm. hissien rakentaminen. Opiskeluseleiden käyttömahdollisuus yksityisopetuksen järjestämiseen muualla kuin kampuksella mainittiin.

Esteetön opiskelu koettiin mahdottomaksi tietyillä opiskelualoilla mm. harjoittelu- paikan ja laboratorioharjoitusten suhteen. Ammattiin valmistuminen ja ammattiin liittyvät työtehtävät nähtiin olevan mahdollista suorittaa vain sellaisten ihmisten toimesta joilla ei ollut erityistarpeita. Toisaalta kuitenkin vastauksissa tuli esille opiskelun pyrkimys esteettömyyteen, jolloin tulisi tarjota lähestulkoon kaikille mahdolli-

suus opiskeluun. Tämä tuli esille ikään kuin hyvántahtoisena, ideaalisena toivomuksena, mutta työelämän koettiin vaativan muuta.

Satakunnan ammattikorkeakoulun monikulttuurisen opiskelijarakenteen todettiin vaikuttavan sosiaaliseen esteettömyyteen, josta mainittiin erilaisten uskontojen olemassaolo sekä opiskelijaravintolan ruokatarjonta kasvisruokineen.

Ateenan yliopiston esteettömyysyksikössä näkemys opiskelun esteettömyydestä oli selvä. Yksikköön olivat hakeutuneet työskentelemään ne henkilöt, jotka kokivat esteettömyyden tärkeäksi mahdollistamaan ihmisten tasavertaisuutta. Yliopiston velvollisuus järjestää esteetön opiskelu oli selvä. Selvää oli myös se että esteettömyys opiskeluissa ei tarkoita sitä, että opintojen vaatimustasoa laskettaisiin opiskelijoille, joilla on erityistarpeita. Todettiin että yhteisön tulee taipua yksilön tarpeisiin, ei päinvastoin. Mikä tahansa opiskeluala on mahdollista vaikeitakin erityistarpeita omaaville opiskelijoille oikeiden teknologisten ratkaisujen avulla. Sama ajatus nähtiin koskevan myös työelämää.

Esteettömyysyksikön vahvana pyrkimyksenä on vammaisten henkilöiden entistä helpompi integraatio yhteiskuntaan ja yhteiskunnallinen asennemuutos, jonka koetaan kehittyneen myönteisempään suuntaan viimeisen 20 vuoden aikana. Tästä esimerkkinä mainittiin yksikön oma vapaaehtoistoiminta, jossa yliopiston opiskelijoista koulutetaan vapaaehtoisia avustajia erityistarpeita omaaville opiskelijoille. Myöskin opettavan henkilökunnan asennemuutosta positiivisempaan suuntaan on tapahtunut, mm. sillä että yksikkö on luonut kymmeniä esteettömyysohjeita erilaisten opetusvälineiden käyttöön.

6.2 Erityistarpeiden kartoittaminen

Satakunnan ammattikorkeakoulussa tutor-opettaja nähtiin olevan avainasemassa opiskelijan erityistarpeiden kartoittamisessa ja niistä eteenpäin tiedottamisessa.

Opiskelijan erityistarpeiden kartoitus nähtiin kuitenkin tarpeelliseksi jo opiskelijaksi ilmoittautumisen yhteydessä, mutta kartoituksen todellisesta toteutumisesta ei ollut tietoa. Opintojen keskeyttämisen syistä ei ole tietoa, mutta käytettyjen tukiopetus-teleiden avulla oppimisvaikeuksien määrä olisi mahdollista tilastoida.

Erityistarpeiden kartoituspyyntö Ateenan yliopistossa tapahtuu suoraan tiedekunnalta tulevan pyynnön perusteella tai opiskelijalta itseltään. Molemmissa tapauksissa opiskelija tavataan henkilökohtaisesti ja hänen tarpeensa kartoitetaan. Samoin jatkossa opiskelijan opinnoissa pärjäämistä seurataan ja tarvittaessa tilanne, mahdollinen opiskelualanvaihto ja avun tarve kartoitetaan uudelleen. Erityistarpeiden kartoitukseen koetaan tarpeelliseksi saada myöskin kotona asuvan opiskelijan vanhemmat, jotta opiskelijan jokapäiväistä itsenäistä selviytymistä tuettaisiin mahdollisimman hyvin.

Erityistarpeita omaavat opiskelijat vaihtavat Ateenassa osastoa, tiedekuntaa tai yliopistoa ensimmäisen opiskeluvuoden aikana paljon. Varsinaista tilastointia opintojen keskeyttämisestä tai lopettamisesta Esteettömyysyksikkö ei pidä vaan se on yliopiston opintotoimiston vastuulla. Haastateltavat korostivat, että teknologisten ratkaisujen puutteen vuoksi kukaan opiskelija ei ole joutunut keskeyttämään tai lopettamaan opintojaan. Esille tuli kaikkien yksikön työntekijöiden yhteinen pyrkimys opintojen esteiden ratkaisemiseen yhdessä opiskelijan kesken.

6.3 Oppimista tukeva teknologia ja apuvälineteknologia

Satakunnan ammattikorkeakoulussa tarvittavia teknologisia laitteita on hankittu sitä mukaa, kun erityistuen tarvetta on ollut. Oppimista tukevan teknologian ja apuvälineteknologian hankintaan liittyvät kustannukset ja niihin tarvittava henkilökunta on katettu ammattikorkeakoulun omasta budjetista. Selkeää kuvaa esteettömyyteen annettujen resurssien määrästä ei kuitenkaan tullut esille.

Lisäksi kerrottiin, että opiskelijalla on mahdollisuus saada rahoitusta teknologian hankintaan monesta muustakin lähteestä. Muita rahoituslähteitä ei vastauksissa kuitenkaan nimennyt. Todettiin, että koska alalle ei yleensä hakeudu erityistukea tarvitsevia opiskelijoita, oppimisteknologista tarvetta ei tunnistettu eikä ammattikorkeakoulu myöskään vastaa tarvittavan teknologian hankinnasta.

Ateenan yliopistossa tarvittavat apuvälineet korkeakouluopiskelija maksaa itse tai joskus niiden saamiseen voi hakea avustusta valtiolta. Myös erityisestä syystä (esim. erityinen lahjakkuus opinnoissa) yliopisto voi tiedekunnan johtajan (dekaanin) päätöksellä taloudellisesti avustaa tarvittavien välineiden hankinnassa. Nämä kulut kateetaan yliopistolle tulleista yksityisistä lahjoituksista.

Esteettömyysyksikössä tuli esille Kreikan vakavan taloudellisen tilanteen vaikutus henkilökuntaan ja mm. päivittäiseen kuljetuspalveluun ja muihin yksikön resursseihin. Myös apuväline- ja teknologisia ratkaisuja luovan henkilökunnan määrää oli vähennetty. Samoin henkilöstön palkkoja oli laskettu kymmeniä prosentteja ja huoli heikoimmin palkattujen selviytymisestä tuli esille. Huoli yksikön toiminnasta tulevaisuudessa painoi jokaisen ajatuksissa.

6.4 Tulevaisuuden kehittämistarpeet ja haasteet

Satakunnan ammattikorkeakoulun uuden kampuksen rakentamiseen ja siihen perustetun oman esteettömyyden työryhmän toimintaan asetettiin toiveita. Esteettömyyden työryhmän tehtävänä nähtiin esteettömyyteen liittyvän kehitystarpeen ja ratkaisumallien esilletuominen jo nyt rakennusvaiheessa. Suurimmat haasteet nähtiin riittävän budjetin saamisessa, sillä em. ratkaisujen todettiin olevan kalliita toteuttaa.

Ateenan esteettömyysyksikössä haastatteluista kävi esille raskas huoli tulevista resursseista ja mahdollisesta Euroopan Unionin rahoituksen jatkumisesta erilaisiin yksikön kehittämisprojekteihin. Kehittämistarpeina nähtiin mm. sähköisten oppikirjojen

lisääminen sekä uusien alan ammattilaisten kouluttaminen apuvälinealalle, sillä Kreikassa ei ole lainkaan alan koulutusta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen otanta oli pieni joten yleispäteviä johtopäätöksiä ei voida tehdä. Saadut tulokset ovat suuntaa antavia. Alun perin tutkimusaihetta mietittäessä ajatuksena oli haastatella korkeakouluopiskelijoita aiheesta, mutta suunnitteluvaiheen, toteutuksen ja käytännön ongelmat kahdessa eri maassa muuttivat tutkimuksen kohderyhmän. Tulevaisuudessa olisi tarpeen tehdä jatkotutkimus opintojen esteettömyydestä hyvinvointiteknologisia ratkaisuja käyttävän korkeakouluopiskelijan näkökulmasta.

Jos tekisin tämän tutkimuksen uudelleen, videoisin haastattelut tai käyttäisin nauhuria haastattelutilanteessa. Teemahaastatteluun valitut kysymykset olivat riittävän kattavat, selkeät ja antoivat vastaukset tutkimusongelmiin. Kysymykset sopivat hyvin tutkimukseen osallistuville henkilöille. Tutkimus onnistui menetelmällisesti hyvin. Saatuja vastauksia toivottavasti voidaan tulevaisuudessa hyödyntää.

Käsitykset opiskelun esteettömyydestä poikkesivat yllättävän paljon tutkimukseen valittujen kohderyhmien kesken. Molempien kulttuurien asenteissa erityisryhmiä kohtaan on tapahtunut yleistä positiivista muutosta viimeisten 20 vuoden aikana, mutta näyttäisi siltä, että Suomessa erityisryhmien jatko-opiskelumahdollisuudet polkevat paikoillaan.

Opiskelun esteettömyys nähtiin edelleen pääosin rakennetun ympäristön esteettömyytenä ja opiskelun esteettömyyttä lisäävistä hyvinvointiteknologista ratkaisuksista ei ollut paljon tietoa. Kun teknologisten ratkaisujen saatavuudesta ei oppilaitoksessa

ollut tietoa, palveluita ja ratkaisuja ei osattu myöskään tarjota ja kohdentaa niitä tarvitseville.

Tutkimuksessa tuli esiin opiskelua helpottavien hyvinvointiteknologisten ratkaisujen suuri määrä, mutta niiden saavutettavuudessa on vaikeuksia. Näiden ratkaisujen tuottajien kenttä on kansallisesti ja kansainvälisestikin erittäin laaja ja tiedon saaminen on vaikeaa, pirstaleista ja aikaa vievää. Tutkimus osoitti että oikein kohdistetuilla ja valituilla hyvinvointiteknologisilla ratkaisuilla oli mahdollisuus vaikuttaa opintoihin, niiden edistymiseen ja vähentää näin opintojen keskeyttämistä tai niiden kokonaan lopettamista. Tästä Ateenan Esteettömyyksikön toiminta on vahva esimerkki.

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on ihmisten yhdenvertaisuuden lisääminen ja syrjinnän ehkäiseminen. Sen mukaan mm. koulutuksen järjestäjän tehtävänä on kulloisessakin tilanteessa tehdä tarvittavat kohtuulliset muutokset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti mm. saada koulutusta. Tutkimuksessa tuli selkeästi esille että koulutuksen järjestäjät eivät tieneet tarpeeksi lain oppilaitokselle asettamista velvollisuuksista.

Tutkimus toi esille opetushenkilökunnan lisäkoulutuksen tarpeen koskien opiskeluun liittyvien hyvinvointiteknologisten ratkaisujen saatavuutta. Olemassa olevista ratkaisuista ei ollut tietoa eikä omakohtaista käytännön kokemusta niiden käyttämisestä tai ohjaamisesta ollut. Kuitenkin tutkimus osoitti sen, että tiedonhalu saatavilla olevista teknologista ratkaisuista oli olemassa.

Lisäksi tutkimus osoitti sen, että eri ammattialojen koulutusta tulisi ajatella laajalaisemmin ja ennakkoluulottomasti tulisi miettiä, voisiko esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla opiskella näkövammaisen opiskelija, jos hänellä olisi opiskelun ja siihen liittyvien harjoittelujaksojen mahdollistamiseksi tarvittavat teknologiset ratkaisut olemassa. Erityistarpeita omaavien opiskelijoiden integroiminen kaikille opetusaloille olisi ensiarvoisen tärkeää asennemuutoksen aikaan saamiseksi, jotta erityisryhmien yhteiskunnallista osallisuutta voitaisiin lisätä.

Tutkimuksessa tuli esille erityistarpeiden varhaisen kartoittamisen tarve jo opintojen alussa. Opiskeluterveydenhuoltoon, varsinkin ammattikorkeakouluihin, tarvittaisiin

lisää oppilashuollon henkilökuntaa mm. lääkäreitä, psykologeja ja kuraattoreita, joiden palveluita ei ole nyt saatavilla. Näin erityistarpeiden kartoittaminen olisi mahdollista jo ennen opintojen alkamista ja tarvittavat tukitoimenpiteet voitaisiin aloittaa jo aivan opintojen alussa. Erityistarpeiden kartoittamiseen tulisi tehdä selkeä toimintamalli ja implementoida se koko organisaation toimintamalliksi.

Lisäksi korkeakoulun yksilötasolla tapahtuva varhainen yhteistyö opiskeluterveydenhuollon kanssa olisi tärkeää, jotta opiskelussa esiin tuleviin opiskelijan opiskeluun liittyviin vaikeuksiin voitaisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa puuttua. Samoin tulisi rohkaista yksittäistä opettajaa entistä varhaisemmassa vaiheessa kääntymään oppilashuollon puoleen, mikäli hänellä on huolta yksittäisestä opiskelijasta.

Opiskeluterveydenhuollon henkilöstöressurssien lisääminen on tärkeää, jotta mm. yksittäisen opiskeluterveydenhoitajan opiskelijamääriä saadaan vähennettyä. Tällä tavoin voidaan varhaisessa vaiheessa kartoittaa opiskelijan erityistarpeet, ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ja ehkäistä jo olemassa olevien ongelmien pahenemista. Ennaltaehkäisevä työ ja varhaisen puuttumisen malli ovat avainasemassa opiskelijoiden opiskeluun liittyvien ongelmien, opintojen keskeytymisen, opintojen kokonaan lopettamisen ja näin ollen syrjäytymisriskin vähentämisessä.

LÄHTEET

Ateenan yliopiston Esteettömyysyksikön www-sivut 2015. Viitattu 3.3.2016.
<http://access.uoa.gr/english.htm>

Aviris.fi www-sivut 2016. Viitattu 8.3.2016. <https://www.aviris.fi/fi/etusivu>

Erilaisten oppijoiden liitto www-sivut. 2016. Viitattu 8.3.2016.
<http://www.erilaistenoppijoidenliitto.fi/>

Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa www-sivut 2016. Esteetöntä opiskelua. Viitattu 24.2.2016. <https://esok.fi>

Heinonen, L.& Kujala, J. 2011. Esteettömyys opiskelukyvyn lisääjänä - mitä korkeakoulut voivat tehdä ? Luento Yhdessä eteenpäin - esteettömyysseminaari 2.2.2011. Viitattu 18.2.2016. <http://www.opiskelukyky.fi/yhdenvertainen-ja-saavutettava-opiskelukulttuuri>

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2009. Teemahaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki : Gaudeamus. Viitattu 9.3.2016.
<http://www.ellibs.com.lillukka.samk.fi/fi/book/9789524958868>

Jaako, J. 2013. Syyt korkeakouluopintojen pitkittymiseen ja keskeyttämiseen – olemmeko unohtaneet jotakin? Yliopistopedagogiikka. 1/2015. Viitattu 23.1.2016.
[http://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2013/04/08/syyt-korkeakouluopintojen-pitkittymiseen-ja-keskeyttämiseen-olemmeko-unohtaneet-jotakin/](http://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2013/04/08/syyt-korkeakouluopintojen-pitkittymiseen-ja-keskeyttamiseen-olemmeko-unohtaneet-jotakin/)

Junkkari, M. 2016. Onko sinulla opintolainaa? Helsingin Sanomat. 28.2.2016

Jyväskylän yliopiston kulutuslaitoksen www-sivut 2016. PISA- Suomen menestystarina. Viitattu 10.3.2016. <https://ktl.jyu.fi/pisa>

Kacorri, H., Kouroupetroglou, G. & Pino, A. 2011. A Model of Accessibility Services Provision for Students with Disabilities in Higher Education. Universal Learning Design International Conference. Brno 8.-11.2.2011. Viitattu 3.3.2016.
http://access.uoa.gr/Unit%20Publicity%20Files/Kouroupetroglou_Brno_2011.pdf

Kalantzi, A., Kouroupetroglou, G., Pino, A. Sofianopoulou, A. 2011. The Accessibility Unit for Students with Disabilities of the University of Athens: Mission, Services and the 3-year experience from the Psychological Counseling Service. Viitattu 3.3.2016.
http://dasta.uoi.gr/fedora/images/stories/16_06_s3_ts_kalantzi_asofianopoulou.pdf

Kananen, J. 2012. Kehittämistyö opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

- Kanerva, A-M. & Sirkka, A. 2014. Hoitotyön koulutusohjelman opiskelijatytyvyäisyys. Lisäselvitys kansalliseen OPALA- kyselyyn keväällä 2013. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sarja B/ raportit 2/2014. Viitattu 6.3.2016.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70372/2014_B_2_OPALA-selvitys_hoitotyö.pdf?sequence=5
- Karinharju, K. & Tupala, R. 2014. Tietoa, taito ja tulosta. SAMK esteettömyys ja saavutettavuus 2013 raportti. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.2.2016.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79850/2014_B_5_samk_esteettomyys_raportti2013.pdf?sequence=1
- Kerkelä, L. 2016. Oppilaitoksen johtaja sai tuomion kuuron syrjinnästä. Helsingin Sanomat. 2.2.2016
- Kouroupetroglou, G. 2012. Accessibility Unit for Students with Disabilities University of Athens. Luento. University of Macedonia 27.-29.8.2012. Viitattu 6.3.2016.
http://sinche.uom.gr/sites/default/files/accessibility_unit_for_students_with_disabilities.ppt
- Kuntu, K. 2009. Opiskeluterveys koostuu monen toimijan yhteistyöstä. Työterveyslääkäri 27(1), 21-24. Viitattu 24.2.2016. http://www.ebm-guidelines.com/dtk/shk/avaa?p_artikkeli=t100577
- Kuntu, K. & Pesonen, T. 2013. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2012. Ylioppilaiden Terveystutkimus 47. Viitattu 19.2.2016.
http://www.yths.fi/filebank/1864-KOTT_2012_verkkoon.pdf
- Kuuloliitto ry. 2016. Kuulokojeet ja kuulon apuvälineet. www-dokumentti. Viitattu 8.3.2016. <http://www.esitteemme.fi/kuulonapuvaineet.pdf>
- Kyhä-Mantere, A. 2014. Samkin uuden kampuksen rakentaminen alkaa. Viitattu 13.3.2016.
<http://pori.fi/uutiset/2014/12/samkinuudenkampuksenrakentaminenalkaa.html#.Vuhd2eKLTIU>
- Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 951/2011. www-dokumentti. Viitattu 22.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110951>
- Map Ability www-sivut 2016. Viitattu 3.2.2016. <http://exchangeability.eu/mapability>
- Mattila, P., Ryymin, E. & Silander, P.(toim.) 2012. Tietoyhteiskuntakehityksen strateginen johtajuus kouluissa ja opetustoimessa. Helsingin kaupungin opetusviraston mediakeskus OSUKE- hanke. Helsinki.
- Melkas, H. & Raappana, A. 2009. Teknologian hallittu käyttö vanhuspalveluissa. Opas teknologiapäätösten ja teknologian käytön tueksi. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Tampere. www-dokumentti. Viitattu 19.1.2016.
<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/59191/isbn%209789522148650.pdf?sequence=5>
- Nikka, A. 2015. Opaskoiraa ei päästetty kouluun. Satakunnan Kansa. 10.3.2016

Nyysölä, K. 2010. Nuorten liikuntavammaisten aikuisten kokemuksia esteettömyydestä. AMK- opinnäytetyö. Diakonia- ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.2.2016. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12241/nyyssola_kati.pdf?sequence=1

Opetushallitus 2010. Esteetön korkeakouluopiskelu. Viitattu 7.3.2016. https://www.thl.fi/documents/470564/817072/Estetton_korkeakouluopiskelu_opas.pdf/a0476365-1d80-458a-99d4-57f92053e6e4

Opintopolku.fi www-sivut 2016. Esteettömyys ja oppimisen tuki. Viitattu 22.2.2016. <https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/esteettomyys-ja-oppimisen-tuki-oppilaitoksissa/>

Palonen, T. 2013. Yliopisto-opintojen viivästyminen ja valmistumisen tukeminen. Viitattu 3.2.2016. <http://www.evokes.fi/database/view/403>

Papunet.net www-sivut 2016. Viitattu 3.3.2016. <http://papunet.net/materiaalia/oppaat>

Pekonen, E. 2010. Esteitä opintopolulla? Opiskelijoiden kokemuksia esteistä ja esteettömyydestä Kuopion yliopistossa. Kuopion yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 7.3.2016. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0132-3/urn_isbn_978-952-61-0132-3.pdf

Penttilä, J. 2012. Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:10. Viitattu 18.2.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012>

Pesola, K. Esteettömyysopas; mitä, miksi, miten. Invalidiliitto 2009. Viitattu 15.1.2016. http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyysopas_pdf.pdf

Saarni, P.2008. Satakunnan ammattikorkeakoulun esteettömyysopas vammaiselle opiskelijalle. AMK- opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.2.2016. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2740/2008_saarni_eeva.pdf?sequence=1

SAMOK ry. 2009. Esteetön ammattikorkeakoulu ja opiskelijakunta. Viitattu 3.2.2016 https://www.thl.fi/dokuments/10542/471223/esteettomyysopas_samok.pdf

Santala, J. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Vastaanottaja: rgrumann@gmail.com. Lähetetty 1.3.2016. Viitattu 7.3.2016.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Viitattu 20.2.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3024-7>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos(THL). Vammaispalveluiden käsikirja. www-dokumentti. Viitattu 22.2.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/>

Tikoteekki 2011. Opas kommunikoinnin apuvälineisiin. Viitattu 8.3.2016.
<http://papunet.net/tietoa/fileadmin/kuvat/oppaat/Opas%20kommunikoinnin%20apuvälinepalveluihin.pdf>

Tilastokeskus. 2015. Koulutuksen keskeyttäminen. www-dokumentti. Helsinki. Viitattu 17.3.2016. http://tilastokeskus.fi/til/kkesk/2014/kkesk_2014_2016-03-17_tie_001_fi.html

Tutkimuseettinen neuvottelukunta www-sivut. 2016. Viitattu 10.3.2016. <http://www.tenk.fi/>

Valtiovarainministeriö 2008. Käyttäjälähtöisyys verkkopalveluiden suunnittelussa
Viitattu 15.1.2016 <http://vm.fi/dms-portlet/document/0/393312>

Yhdenvertaisuuslaki. 2014. L 1.1.2016

LIITE 1. Questions

Barrier-free learning

1. As an expert how would you define barrier-free learning?
2. What sort of barriers has been recognized in your university ?
3. Could you identify any cultural aspects affecting barrier-free learning (in your country/university)?
4. What is the legislative background regarding barrier-free learning in your country?

Identification of special needs

1. How and when will identification of special needs be done?
2. How barrier-free learning has affected students learning outcomes?
3. Are there statistics of student drop-outs due to learning difficulties?

Welfare technology and Assistive technology

1. How technology is deployed to make barrier-free learning possible?
2. What kind of services are involved in barrier -free learning in your university?
3. What is the perception of importance and amount of the various resources ?
4. Number of staff at the Accessibility Unit? Their responsibilities?
5. Please describe the process when technology is needed
6. Who will pay?

FUTURE DEVELOPMENT : NEEDS AND CHALLENGES ?

LIITE 2. Kysymykset

Esteetön opiskelu

1. Mitä asiantuntijan näkökulmasta esteetön opiskelu tarkoittaa?
2. Minkälaisia opiskelun esteitä on tunnistettu ja mitä niille tehdään ?
3. Mitä kulttuurisia ominaispiirteitä korkeakouluopiskelun esteettömyydestä nousee esille?
4. Esteettömään opiskeluun liittyvät lait ja asetukset?

Erityistarpeiden kartoittaminen

1. Miten ja milloin tarpeen kartoitus tehdään?
2. Miten opetus yleisesti toteutetaan?
3. Perinteinen luento-opetus/verkko-oppiminen, parantaako /vähentääkö opetuskäytännöt avustavan teknologian tarvetta?
4. Tilastoidaanko oppimisvaikeuksien vuoksi keskeyttäneiden tai lopettaneiden opiskelijoiden määriä?

Oppimista tukeva teknologia ja Apuvälineteknologia

1. Miten organisaatiossa teknologia hyödynnetään opiskelun esteettömyyden mahdollistamiseksi?
2. Mitä nämä palvelut ovat konkreettisesti?
3. Käsitukset resurssien määrään suhteessa tarpeeseen?
4. Henkilökunnan määrä?
5. Mistä opiskelija saa tarvittava teknologian (hankintaprosessi)?
6. Kuka maksaa?

Tulevaisuuden kehittämistarpeet ja haasteet